

УДК. 378.147

І. О. Головка, викл., В.О.Гребенюк, викл.

Кіровоградський національний технічний університет

Навчальні стилі у вивченні іноземних мов

У статті розглядаються шляхи формування стратегічної компетенції студентів з урахуванням психічних особливостей сприймання інформації та врахування зазначеної інформації викладачем у навчальному процесі у навчанні іноземних мов.

стратегічна компетенція, навчальний стиль, когнітивний стиль, риси особистості, інтелект, візуальний тип, слуховий тип, кінестетичний тип

Теоретично і практично проблема вдосконалення навичок самостійної діяльності пов'язана з дуже складним питанням різноплановості та полікомпетентності шляхів формування стратегічної компетенції студентів, яку розуміють як сукупність знань та вмінь студентів щодо оптимального оволодіння мовою як засобом спілкування на заняттях іноземної мови (ІМ) та у самостійній роботі з ІМ. Стратегічна компетенція залежить від індивідуальності учнів, яка, у свою чергу, спричиняє диференціацію способів поведінки їхньої навчальної діяльності на заняттях з ІМ та в самостійній роботі. Розгляд способів поведінки учня був започаткований ученими А.Венден, Дж. Рубін, С.Ю.Ніколаєвою. Дж.Рубін зауважує, що набір навчальних стратегій залежить від низки факторів, таких як вік, індивідуальні стилі навчання, стадії вивчення навчального матеріалу, типи завдань, культурні відмінності, традиції навчання, які можуть мати вплив на розуміння студентами процедури вивчення матеріалу і того, які прийоми оволодіння мовним матеріалом є ефективними та які врави для його засвоєння є корисними. Отже, уміння сприймати новий матеріал, аналізувати, узагальнювати, запам'ятовувати, адекватно діяти у навчальних та життєвих ситуаціях – є індивідуальними і залежать від навчального стилю студентів. Виходячи з того факту, що вибір навчальної стратегії залежить від таких змінних величин як мотивація, досвід у навчанні, рівень володіння мовою, навчальний стиль, толерантність до складностей в оволодінні мовою, виникає необхідність допомогти студентам у визначенні їхнього власного навчального стилю, і, відповідно, у розвитку їхніх навчальних стратегій.

З точки зору представників освітньої психології стиль визнається ключовим у питанні індивідуальних розбіжностей у навчальному контексті. Під стилем розуміють характеристику системи операцій, до яких особистість має схильність завдяки своїм індивідуальним якостям. До навчального стилю, як вважають Н.А. Бражник та Н.Є. Білоножко, відносять ті фактори, що впливають на виконання завдання – когнітивний стиль та інтелект. Але слід враховувати також риси особистості, що впливають не лише на ролі студентів в актах спілкування, але також і на їхню здатність вчитися.

Розглянемо докладніше зміст кожного з компонентів навчального стилю. Когнітивний стиль – це підхід, якому віддає перевагу індивідум у процесі обробки інформації.

Процеси обробки інформації, як показує психолінгвістичний аналіз процесу засвоєння мовного матеріалу, залежать від особливостей сприймання інформації за допомогою зорового, слухового, кінестетичного аналізаторів, а також від творчого мислення: конвергентного і дивергентного. Отже, студентам необхідно визначити свій спосіб сприймання інформації. **Візуалам**, наприклад, для глибшого розуміння змісту заняття необхідно спостерігати за виразом обличчя викладача, його жестами. Їм подобається

переважно сидіти на перших партах, щоб ніщо не заважало спостерігати за вчителем. Вони роблять детальні записи почутої інформації, складають діаграми, таблиці тощо. Роздавальний матеріал, ілюстрації у книжці, записи на дошці допомагають їм краще засвоювати інформацію. Отже, ефективними для них будуть стратегії спостереження за діями вчителя, створення карт пам'яті, запису лексико-граматичного матеріалу з використанням таблиць, стратегії групування та класифікації.

Студенти зі **слуховим** типом сприймання (аудити) краще засвоюють інформацію, якщо вона подається у лекціях, дискусіях. Вони інтерпретують почуту інформацію через тон голосу, висоту, швидкість, наголос та інші нюанси. Написана інформація не має для них такого значення як почута, тому для них буде корисним читати текст вголос і слухати звукозаписи.

Отже, для засвоєння лексико-граматичного матеріалу аудиторам слід використовувати стратегії, що пов'язані зі зміною швидкості вимовляння зразка мовлення, зміною висоти тону, навіть настрою (оптиміст - песиміст), музикою. Для **кінестетів** дуже важко сидіти спокійно протягом тривалого часу, їм необхідно бути фізично активними і знаходитися у мобільному стані. Вони запрограмовані на діяльне сприйняття інформації. Кінестетам, для того, щоб включитись в активну діяльність, треба дати можливість експериментально отримати результат, зробити самостійні висновки, потім прочитати матеріал підручника по даній проблемі і вияснити у викладача питання, які зацікавили. Найбільш продуктивними для студентів-кінестетів є лабораторні роботи.

Розглянемо наступний компонент навчального стилю – інтелект. Як визначає Ратанова Т.А., термін «інтелект» включає в себе функціонування складних багато-рівневих когнітивних репрезентативно-операційних структур, якість та організація яких визначають ефективність вирішення як тестових, так і широкого кола навчальних, практичних і життєвих завдань. Виділяють наступні типи інтелекту:

- *лінгвістичний* – для успішного оволодіння мовою тобі необхідно читати цікаві книжки, розгадувати кросворди, слухати звукозаписи, використовувати комп'ютерні технології, брати участь у бесідах і дискусіях. Для тебе є сприятливими стратегії заголовного слова, утворення речень з використанням зримованих слів тощо;

- *логіко-математичний* – ти здатний виконувати більшість завдань за допомогою логіки. Для тебе є сприятливими стратегії групування, класифікації мовних одиниць, знаходження логічних зв'язків між різними об'єктами, словами, словосполученнями. Оскільки складання пазлів є твоєю сильною стороною, то подумай, як ти можеш скористатися цим у процесі оволодіння мовою;

- *просторовий* – цей тип інтелекту наділяє тебе здатністю до креативного мислення, творчості. Завдання, які потребують використання активного залучення уяви, маніпуляцій ментальними образами є сприятливими для тебе. Характерним є візуальне сприймання середовища, що проявляється у вмінні спостерігати за мовними явищами (сполучуваністю слів тощо). Для тебе є сприятливими стратегії знаходження логічних зв'язків між різними об'єктами, словами, словосполученнями, створення карти пам'яті;

- *кінетичний* – ти можеш краще проявити себе у видах діяльності, які потребують фізичних дій. Бери участь у рольових іграх, драматизації діалогів, текстів. Створення карток з лексичного і граматичного матеріалу та різноманітні дії з ними є сприятливими для тебе в оволодінні мовою;

- *музичний* – ти добре сприймаєш мову на слух, тому більше слухай звукозаписів іноземною мовою і використовуй можливості поспілкуватися з носіями мови. Сприятливими для тебе є стратегії, що потребують використання ритму, мелодії;

- *міжособистісний* – цей тип інтелекту наділяє тебе здатністю до співпраці з друзями у процесі виконання завдання. Ти краще вивчатимеш мову, якщо будеш брати участь у дискусіях, рольових іграх, драматизації будь-яких текстів. Сприятливим для тебе є створення кооперативних проектів;

– *внутрішньо-особистісний* – важливим є внутрішній світ твоїх емоцій, тому характерними є види діяльності, що потребують стратегій уяви, а саме: стратегії заголовного слова, утворення речень з використанням зримованих слів, а також написання творів, есе. Сприятливим для тебе є створення незалежних проєктів. твій навчальний процес потребує затишного місця для рефлексії;

– *природний* – важливим є співвідношення мови і природи: виконувати завдання на свіжому повітрі, описувати явища природи, флору, фауну тощо. Сприятливим у вивченні лексики і граматики для тебе є створення карт пам'яті з використанням різних кольорів, спостереження за відмінностями мовних явищ.

Наступний компонент навчального стилю відноситься до рис особистості студента, які можуть сприяти або гальмувати вивчення ІМ та оволодіння нею. Вирішення цієї проблеми було запропоновано С.Ю. Ніколаєвою в межах формуючої індивідуалізації, де одним із засобів формування індивідуального стилю оволодіння іншомовною мовленнєвою діяльністю є пам'ятки, в яких надаються поради навчаючимся.

Цінним є той факт, що за допомогою карток студенти визначають свої слабкі та сильні сторони, що на сучасному етапі є актуальним також і з точки зору професійної придатності, оскільки під час інтерв'ю чи співбесіди з роботодавцем, питання можуть стосуватися не тільки сильних, але й слабких сторін людини.

Студентам рекомендується визначити характерні риси власної особистості, порівняти міру їх наявності в інших студентах, та визначити свої слабкі та сильні сторони і в подальшому навчанні, закріпити сильні та уникнути слабких сторін.

Отже, як зауважує Н.О. Бражник, усвідомлення студентами свого навчального стилю відкриє нові обрії у навчанні, підвищить рівень розуміння навчальних дій, орієнтації у власній особистості, допоможе визначити свої слабкі сторони, підсилити сильні сторони, а також окреслити індивідуальне використання навчальних стратегій.

Це, у свою чергу, підвищить рівень досягнень студентів у навчанні. Знання навчальних стилів студентів та співвіднесення їх із стилем викладання виступає необхідною передумовою адекватного вибору відповідних прийомів роботи на занятті, визначення та організацію видів діяльності, які максимально наближені до природних можливостей студента.

Список літератури

1. Білоножко Н.Є. Стратегія як одна з основних категорій методики навчання іноземних мов // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Педагогіка та психологія. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2004. – Вип.7. – С.27-35.
2. Бражник Н.О., Білоножко Н.Є. Навчальні стилі учнів як компонент змісту їхньої стратегічної компетенції. «Іноземні мови в навчальних закладах». – К.: 2009. – Вип. 3. – С. 6 – 11.
3. Ратанова Т.А., Домашенко И.А. Психология общая: Экспериментальная психология /Учебник. М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 2004. – 464 с.
4. Ніколаєва С.Ю. Індивідуалізація навчання іноземних мов: Монографія / Ніколаєва С.Ю. – К.: Вища школа, 1987. – 140 с.
5. Данильченко В.М. «Стиль обучения» и «стиль учения»: как согласовать индивидуальные особенности учителя и ученика. Тематический раздел: Социология образования. // Директор школы.- М.: 2003.- Вып.8. – С. 43-45.

В статье рассматриваются пути формирования стратегической компетенции студентов, принимая во внимание психологические особенности восприятия информации и учитывая упомянутую информацию преподавателем во время учебного процесса в обучении иностранным языкам.